

Máramaros fatemplomai

NYÁRFÁS FATEMPLOMA

Az Erdélyi Kárpát Egyesület 2005-ös tábora a Nagybánya mellett fekvő Kapnikbányán kerül megrendezésre. Mivel a természeti és építészeti látnivalókban bővelkedő térségben kiemelkedő jelentőségűek a Máramaros megyei fatemplomok, a túrákat követően érdemes megismerkedni az egykori építőmesterek és ikonfestők alkotásaival.

A közel száz, műemléki védelem alatt álló fatemplom közül 1999-ben nyolc az UNESCO világörökség listájára is felkerült. A különböző településeken fekvő építmények felkeresése közben természetesen a famegmunkálás más példáival is találkozhatunk. Faragott, kötélízes máramarosi kapukat, érdekes kerítéseket éppúgy láthatunk, mint fából ácsolt vegyesboltot, gazdasági épületet és vadonatúj kolostort. A legérdekesebbek mégis a régi templomok, amelyek építése során fémeket nem használtak, és még a szegek is fából készültek.

Nemrég mi is meglátogattunk néhány nevezetes épületet. Utunk Nagybányára, majd a Gutinon át Máramarossziget felé vezetett. A Gutin hegyei hűs forrásokat, csörgedező patakokat rejtenek, ideális bivakhelyet biztosítva mindazoknak, akik egy hétfélig túra során a péntek délutáni indulást követően másnap mielőbb szeretnék elkezdni a környék megismerését.

Reggel elsőként a Mára-patak partján fekvő két és fél ezer

lakosú Deszén álltunk meg. Fatemploma – éppúgy, mint a térség sok hasonló építménye – a temetőben áll, és az ortodox egyházhoz tartozik. A kert bejárata és kerítése újabb keletű, mégis figyelemre méltóan illik az 1770-ben épített, Szent Parascheva nevét viselő templomhoz. A külső dekoráció mellett meg kell említeni a templom gazdag belső díszítését is, amit – a többi fatemplomhoz hasonlóan – a kor neves ikonfestői készítek.

Deszétől nem esett messze következő állomásunk, a Lápos-hegység északi lábánál fekvő, bő háromezer lakosú Budfalva. Szent Miklósról elnevezett fatemploma egy 15. századi templom helyén készült el 1643-ban. A máramarosi templomok szép példája, mintául szolgált a környék hasonló építkezéseihez. Csúcsát négy fiatorony díszíti. Éppen befejeztük a fényképezést, amikor egy nagyobb amerikai csoport érkezett, bizonyítva, mennyien érdeklődnek a különleges építészeti emlékek iránt.

Budfálvától észak felé haladva, az Iza völgyét Barcánfalva közelében értük el. A hatezret meghaladó lélekszámú községben két helyen is érdemes megállni, elsőként egy felhagyott temetőben, ahol a régi fatemplom áll. A Szűz templomi bemutatóról elnevezett épületet 1720-ban, a település kolostorának területén emelték, és csak 1806-ban szállították jelenlegi helyére. Ekkor kapta kétszintes oszlopcsarnokát, belső festését, és ekkor vált gyülekezeti templommá. Innen néhány kilométerre található Barcánfalva kolostora, amelyen még ottjártunk idején is dolgoztak az építők. A komplexum távolról is impozáns látványt nyújt, közelebről szemlélve pedig megfigyelhetjük a famegmunkálás évszázados hagyományainak letisztult formáit. A modern kolostor temploma 62 méteres tornyával Erdély legmagasabb fatemplomának számít.

Barcánfalva után érdemes átmenetileg letérni az Iza folyó mellett vezető útról Sajómező felé. Mi valahogy elnézhettük az irányt, végül a helyiektől útbaigazítva, szinte a szántóföldön keresztül érkezünk meg. Az eldugott, alig ezer lelkes település Szent Parascheva nevét viselő temploma Máramaros legrégebb ilyen épülete. Első építési fázisa 1604-re tehető, ekkor készült a fal alsó része, amit később magasztottak, majd a bejáratot védő

FESTETT TEMPLOMAJTÓ DESZÉN

BARCÁNFALVA KOLOSTOREGYÜTTÉSE

oszlopcarnokkal bővítették az épületet.

Az Iza völgyébe visszatérve, Jód felé folytattuk utunkat. A hasonló nevű folyócska mentén fekvő négyezeres lélekszámú településen láttuk utunk során a faépítészet talán leggazdagabb tárházát. Úgy éreztük, mintha a múltba csöppenünk volna, az érzést a patakban sulyokkal ruhát mosó asszonyok látványa is erősítette. A Szűz születése nevű templomhoz a temetőben felállított stációk mellett sétáltunk fel. Az építmény az 1717-ben elpusztult templom helyén, a 18. század végén készült el, ebből az időből származik gazdag ikonosztáza is. Kár, hogy a hálás utókor hol lámpákat, hol pedig – mint itt, Jódon – hosszú fogast csavarozott az ikonokra. Ezeket érdemes lenne körültekintőbben elhelyezni!

Még csak kora délutánra járt, amikor végeztünk az első napra tervezett öt település felkeresésével. A világörökség további három épülete a Lápos-hegység túloldalán, Nagybánya közelében fekszik, ezek meglátogatását vasárnapra időzítettük. Az éjszakát természetesen érdemes a közelben tölteni, így tettünk mi is, s a Lápos-hegység egyik tisztásán vertünk sátrat.

Reggeli első célpontunk a hegy lábánál fekvő Rogoz volt, amelynek szent arkangyalokról elnevezett régi fatemploma eredetileg nem itt állt. Az 1663-ban készült építmény kezdetben a közeli Felsőszőcs díszje volt, és csak 1883-ban ke-

rült át Rogozra. Az ódon épület közvetlen szomszédságában, a temető területén belül egy másik fatemplomot is láthattunk, amelynek fiatornyos csúcsa érdekel említést.

Útban Nagybánya felé, Dióshalom és Nyárfás temetőjében kerestük fel túránk utolsó két fatemplomát. Magas, karcsú épületekről van szó, közülük a dióshalmi – 54 méteres magasságával – a legnagyobb a világörökség fatemplomai közül. A Mihály és Gábor arkangyalokról elnevezett templom 1767-ben készült, röviddel ezután kapta belső díszítését. A 19. században kétszintes, árkádos előtérrel bővült, és ekkor épült magas harangtornya is.

A szomszédos település, az aprócska Nyárfás templomát hagytuk utoljára, de képe nemcsak ezért marad mélyebben emlékezetünkben. A faluba vezető földutat tábla nem jelzi, a kis dombon álló templom pedig csak gyalogosan közelíthető meg. Az ösvényt nem ismerve, toronyiránt, egy réten vágunk át, s már gyaloglásunk közben megcsodálhattuk a virágszőnyegből kiemelkedő épület kecses vonalait. Az 1796–98. között épült templom nem csak karcsú alakja miatt, de nevében is hasonlít a dióshalmihoz, ugyanis nevét szintén a szent arkangyalokról kapta.

Vasárnap a fatemplomok felkeresésekor azt is megfigyelhettük, hogy a falvak apraja-nagyja a misére igyekszik. Nagyon sok a fiatal, néhányan népies viseletben,

MESTERMUNKA BARCÁNFALVA RÉGI TEMPLOMÁN

a legtöbben azonban mai stílusú, akár fehér vagy rózsaszínű ruhában kísérik az idősebbeket.

A felkeresett templomok között sok hasonlóságot fedeztünk fel, néhányuknak még a neve is egyezett, mi mégis úgy éreztük, érdemes volt sorra járni a legismertebb épületeket. Sajnos nem mindenhová sikerült bejutnunk, volt, ahol a kulcsot nem találták, volt, ahol mi nem akartuk megzavarni a vasárnapi istentisztelet.

BUDFALVA FATEMPLOMA

DIÓSHALOM FATEMPLOMA

Bár a fatemplomok általában könnyen megtalálhatók, néhány esetben magát az épületet tábla is jelzi, a komoly érdeklődők mégis jobban teszik, ha már itthon, előre olvasnak arról, mit fognak látni. Az ok egyszerű: a templomok falán a legtöbbször nincs ismertető, ahol van, ott pedig hol francia és angol, hol német, hol meg csak román nyelven olvasható, s a leírásokban ráadásul több ellentmondást is észrevettünk. Természetesen ezek a hiányosságok a nevezetességek értékéből semmit nem vonnak le. Amennyiben Nagybánya vagy Máramarossziget közelében járva elmulasztottuk a megye fatemplomainak felkeresését, egy okkal több, hogy újra visszatérjünk e csodálatos tájra.

Makleit László